

Børne- og Socialministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K

Ref: LA/DN
28. september 2018

Vedrørende høring af udkast til afrapportering fra arbejdsgruppen om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område.

Hermed afgiver Center for Frivilligt Socialt Arbejde (CFSA) hørings svar som høringspartner til udkast til afrapportering fra arbejdsgruppen om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område.

CFSA er en blandt fem udvalgte høringspartnere og skal indledningsvis dels takke for muligheden for at bidrage til afrapporteringen, dels gøre opmærksom på, at CFSA ikke som de andre fire høringspartnere er en frivillig- eller medlemsbaseret organisation, men adskiller sig ved at være et landsdækkende rådgivnings- og kompetencecenter, som er en selvejende institution under Socialministeriet. Udgangspunktet for CFSA's høringsbesvarelse bygger derved på praksisnær og faglig viden fra hele det frivillige sociale område med vægt på erfaringer fra vores rådgivning og kompetenceudvikling af området siden 1996.

CFSA genkender alle de forskellige udfordringer for det frivillige sociale område, som arbejdsgruppen har identificeret fra vores rådgivning af og kontakt med frivillige, foreninger, projekter og organisationer med ansatte. CFSA hæfter sig blandt andet ved, at der er foreslået en lang række forslag til ændringer, der vil medføre relevante administrative lettelse for civilsamfundet på det sociale område. Helt overordnet bemærker CFSA, at bredden og omfanget af forslagene i sig selv er et tegn på, hvor omfattende de statslige ansøgningsprocedurer er i dag.

CFSA kan derfor anbefale implementering af forslagene under tema 1, da centret er af den opfattelse, at de vil betyde bureaukratiske lettelse og derved formindske ressourceanvendelse for ansøgere af statslige støttemuligheder.

CFSA vil opfordre til, at der i den foreslåede afdækning af krav til udviklingsplan og afrapportering afsættes midler til at inddrage viden fra CFSA i, hvordan især mindre foreninger og grupper af frivillige lettest muligt kan leve op til de nødvendige krav, og at der udarbejdes vejledningsmateriale, der er i form og indhold er mest muligt tilpasset foreningernes virkelighed og kompetencer.

Under punkt 3 vil CFSA opfordre til, at det omtalte hensyntagen til proportionalitet præciseres nærmere, og dets betydning for fremtidige statslige tilsyn – også uden for Børne- og Socialministeriets område – fastlægges. Ligeledes at der fastlægges en fx 5-årig gennemgang af, om intentionerne fastholdes, eller der sker en utilsigtet glidning.

CFSA forventer, at de forskellige forslag under tema 2 vil afstedkomme betydelige administrative lettelser for ansøgere til og modtagere af de omtalte puljer.

Tema 3 indeholder en længere række forslag og idéer, og CFSA genkender Frivilligrådets bemærkning om, at ”den frivillige sociale sektor ønsker sunde og veldrevne foreninger og organisationer og effektiv anvendelse af ressourcer, fordi det er gavnligt for borgere i udsatte og sårbare positioner”.

Under tema 3 foreslås indførelsen af retningslinjer for good governance og en whistleblower-ordning for at sikre fx transparens, ansvarlighed og inklusion. Det er CFSA's faglige vurdering, at retningslinjer for good governance er en god og anvendelig model til at udvikle, beskrive og ikke mindst understøtte bedre ledelse i organisationer, herunder viden om bestyrelsens kollektive juridiske og regnskabsmæssige ansvar. Fra CFSA's kurser og rådgivning i bestyrelsesansvar- og opgaver kan vi genkende behovet for tydeliggørelse af, hvilke opgaver og ansvar en bestyrelse har i en frivillig social forening/organisation og kan i den forbindelse blandt andet henvise til, at CFSA's håndbog til bestyrelsesmedlemmer i frivillige foreninger er meget efterspurgt af såvel bestyrelser som ansatte ledere i både mindre foreninger og større organisationer

CFSA kan derfor genkende behov for en tydelig og faglig tung whistleblowerordning, der giver muligheder for at få rådgivning, viden og handlemuligheder i en række konfliktfyldte og uretmæssige situationer, samt muligheden for at påtale manglende overholdelse af retningslinjerne for good governance.

CFSA's rådgivningstjeneste har konkrete og langvarige erfaringer med at håndtere henvendelser, som kan have en karakter af whistleblowing. Dette er fx henvendelser om uhensigtsmæssig adfærd blandt ledere og bestyrelsesmedlemmer, dårlig ledelse/dårligt arbejdsklima blandt ansatte og frivillige, anklager om ”farvet” dokumentation samt misbrug af offentlige midler eller ”sminkede regnskaber” og medlemsoplysninger. Såfremt der arbejdes videre med en mere tydelig og udvidet whistleblowerordning i regi af CFSA eller et andet landsdækkende tilbud, har CFSA følgende faglige input:

CFSA vil anbefale, at whistleblowerordningen

- ”bor” i en velkendt, neutral og troværdig platform, som potentielle whistleblowere har tillid til,

- indeholder solid foreningsjuridisk og regnskabsteknisk viden i kombination med en bred vifte af muligheder for at rådgive og hjælpe selve whistlebloweren - og evt. dennes organisation/forening - bedst muligt.
- har forståelse for, at eftersom Danmark ikke har en foreningslov kan den eneste reelle handlemulighed for forandring være at gå via foreningsdemokratiet – dvs. gennem henvendelse til og dialog med organisationens bestyrelse, valg af ny bestyrelse eller vedtægtsændringer på en generalforsamling. Her vil retningslinjerne for good governance også naturligt indgå.
- ”bor” på en neutral platform, der ikke er begrænset til eller reguleret af medlemsskaber eller har ansvar for uddeling af midler, og som har stor troværdighed i hele sektoren.

CFSA kan også tilslutte sig anbefalingerne i tema 4 og 5, da vi genkender sektorens udfordringer med at forstå og besvare ansøgnings- og dokumentationskrav fra bl.a. Socialstyrelsen.

Med grundlag i CFSA's erfaringer i at kommunikere til og rådgive frivillige og ansatte i mindre foreninger, vil CFSA anbefale, at der afsættes midler til at inddrage CFSA's og andre aktørers kompetencer i de mange kommunikationsindsatser. Konkret kan CFSA's erfaringer med at skrive guider, manualer, afholde webinarer mv. målrettet frivillige om komplekse emner anvendes i de foreslåede ændringer. FriSes erfaringer i at kommunikere til frivilligcentre kan ligeledes være relevante at inddrage.

Desuden kan CFSA anbefale, at centrets erfaringer med at udvikle brugerundersøgelserdesign til frivillige og foreninger inddrages i de foreslåede brugerundersøgelser.

Alt i alt er CFSA meget positiv over for forslagene og formoder, at gennemførelsen heraf vil medføre betydelige administrative lettelser, nye relevante muligheder og en bedre forståelse af krav og dokumentationsbehov ved puljeansøgninger.

Med venlig hilsen

Laura Auken
Centerchef

Aarhus den 27. september 2018

Vedr. Sagsnr. 2018-378: Frivilligcentre og Selvhjælp Danmark (FriSe) indsender hermed høringssvar til arbejdsgruppens anbefalinger om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område.

FriSe er meget positive overfor hensigten med de mange anbefalinger om at afbureaukratisere støttestrukturen og administrationen, så det bliver lettere for de frivillige sociale organisationer, herunder også små og mellemstore organisationer.

Vi ser positivt på de konkrete forslag om "Lettelse af regler om revision af projekttilskud" og "Færre og tilpassede krav til budgetter", fordi det særligt kan have stor betydning for de små og mellemstore organisationer. Vi er helt enige i, at det kan gøre det lettere og kan være tids- og ressourcebesparende og samtidig betyde, at der reelt kan spares på revisionen, som i stedet kan anvendes til kerneopgaverne og komme borgerne til gode. Vi finder det endvidere positivt, at der generelt er fokus på at reducere dobbeltarbejde, og at der skal arbejdes for proportionalitet i forhold til puljernes og bevillingernes størrelse, så der i højere grad tages hensyn til mindre organisationer, som i dag kan have meget svært ved at leve op til kravene i eksempelvis PUF puljen.

Vi er særligt positive overfor anbefalingen om en "Mere stabil støtte til etablering og grundfinansiering af frivilligcentre", som for alvor imødekommer en stor frustration og usikkerhed hos frivilligcenterne. Vi oplever i dag, at der bruges mange ressourcer på at skrive de årlige ansøgninger, og at udbetalingen af det årligt tilbagevendende driftstilskud sker halvvejs inde i bevillingsåret – og for nogen endda senere. Vi ser derfor meget frem til en større budgetsikkerhed og en stabil likviditet, og vi ser frem til at finde en mere hensigtsmæssig måde at håndtere puljen og til dokumentationskrav, der i højere grad understøtter frivilligcentrenes udvikling og læring – og samtidig viser, hvordan de lever op til puljens formål.

Vi har imidlertid også et par refleksioner i forhold til anbefalingerne "Måltrettet og enkel afrapportering fra projekter", "Udvikling af standarder og redskaber til at måle og evaluere indsatser" og "Bedre muligheder for forankring". Vi er enige i intentionerne bagved anbefalingerne, men vi kan være bekymret for, at de har nogle utilsigtede konsekvenser. Et krav om offentliggørelse af afrapporteringen/årsrapporter kan måske medvirke til at øge dokumentationen og gøre det langt mere omfattende, da det skal skrives og kommunikeres på en helt anden måde end tilfældet er i dag – særligt hvis det skal fremstilles og kommunikeres på en sådan måde, at andre kan lære af det. Det kan samtidig understøtte en kultur, hvor organisationerne fokuserer på de gode resultater og måske udlader forhold, der ikke er gået som forventet, eller hvor man fejler – noget, som der kan være meget læring i. Vi kan også være i tvivl om, hvorvidt adgang til hinandens rapporter reelt sikrer videns- og erfaringsudveksling. Åbenhed og erfaringsudveksling er bestemt noget, som skal understøttes, men vi tænker, at det vil være mere hensigtsmæssigt, hvis der blev afsat ressourcer til at samle op på de mange afrapporteringer, så gode indsatser og resultater og særlige læringspunkter kan videreformidles i et brugbart og lettilgængeligt format - eventuelt endda på en årlig konference, hvor gode eksempler kan tjene til inspiration og læring.

I forhold til standarder og redskaber til at måle og evaluere indsatserne, så lyder det på papiret meget besnærende, men i praksis kan det blive svært, særligt i forhold til bevillingernes begrænsede og forskelligartede størrelser og til organisationernes forskellige ressourcer og kompetencer. Vi mener derfor, at det vil være hensigtsmæssigt at få en diskussion om kravene til fremtidens evaluering; hvilke forventninger og ambitioner kan vi have i forhold til bevillingernes størrelse og organisationernes ressourcer, særligt når vi snakker om effekten af indsatserne, som stiller store krav til evalueringsdesign, validitet m.m. Det er således et område, hvor diskussionen om proportionalitet er meget relevant og påtrængende.

Med hensyn til bedre muligheder for forankring, så er det for os at se en balancegang. Organisationerne skal selvfølgelig tænke forankring fra starten, men vi vil samtidig argumentere for åbenhed og risikovillighed i forhold til projekternes målsætninger og indsatser. Det kan eksempelvis i udviklingsprojekter være svært at sige, hvad resultatet eller effekten bliver, og dermed hvordan og hvorvidt indsatsen kan forankres. Et for stort fokus på eller krav til forankring kan derfor modvirke mulighederne for at eksperimentere, metodeudvikle og afprøve nye innovative tiltag, hvoraf nogle får succes mens andre ikke kan eller skal videreføres. Vi mener i øvrigt, at puljerne allerede i dag har fokus på projekternes forankring.

Endnu vigtigere, så ligger der i spørgsmålet om forankring en diskussion om hele finansieringsstrukturen. En diskussion om balancen mellem udviklingspuljer og driftspuljer, om flereårige bevillinger på eksempelvis PUF og om en styrkelse af paragraf 18, som for alvor kunne understøtte mindre og mellemstore foreninger. Det kunne i hele finansieringsspørgsmålet være relevant at lade sig inspirere af idrætsområdet og folkeoplysningsloven.

Vi bemærker helt overordnet, at mange af anbefalinger er formuleret som intentioner, hvorfor det her og nu er svært at se eller kommentere på effekten af anbefalingerne. Det altafgørende bliver derfor, hvordan den videre proces bliver og hvordan de forskellige tiltag og anbefalinger konkret udmøntes. Vi vil i den forbindelse kraftigt anbefale, at civilsamfundet inddrages i de forskellige processer og beslutningsgange, og ikke kun de store landsorganisationer, da støttestrukturen og tilskudsadministrationen har afgørende betydning for de små og mellemstore organisationer, som ikke har de samme ressourcer som de store landsorganisationer.

FriSe hilser således anbefalingerne meget velkomment, og vi er meget tilfredse med resultatet af arbejdsgruppens arbejde. FriSe ser frem til at følge udviklingen og står klar til at indgå i et konstruktivt samarbejde i det fortsatte arbejde med at forenkle den statslige støttestruktur og tilskudsadministrationen.

Med venlig hilsen

Formand John Hebo Nielsen
Frivilligcentre og Selvhjælp Danmark (FriSe)
Frederiksgade 78B, 1. Sal
8000 Aarhus C
Tlf: 98 12 24 24
formand@frise.dk

Børne- og Socialministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K
Kontoret for Udsatte Voksne og Civilsamfund

Pr. e-mail csra@sm.dk

Frederiksberg den 28. september 2019

ISOBROs kommentarer til rapport om støttestruktur og forenkling af tilskudsadministration

Arbejdsgruppen om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige, sociale område er kommet med mange gode anbefalinger, som ISOBRO ser positivt på. Det er generelt positivt, at regeringen vil forenkle reglerne, og med rapporten er vi kommet et skridt i retning af at beskrive den statslige støttestruktur på det frivillige sociale område, ligesom det er lykkedes at afdække en række af de hensyn og udfordringer, der er forbundet med den gældende støttestruktur og tilskudsadministration på området.

Overordnet set er det ISOBROs holdning, at en større grad af forenkling forudsætter en tilsvarende højere grad af tillid til, at organisationerne udfører de opgaver, som de er sat i verden for, og som de brænder for at løse. Organisationernes individuelle mandater, som de respektive bestyrelser og kompetente forsamlinger har formuleret, må stå uantastet, så samspillet mellem organisation og offentlig tilskudsgiver udfolder sig på en gensidigt respektfuld måde, som vi har en lang tradition for i Danmark.

Når det kommer til de konkrete anbefalinger til, hvordan den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område samlet set kan forenkles og forbedres, er rapporten mere hensigtserklæring end konkrete forslag. Der udestår derfor en betydelig opgave med at konkretisere og implementere indholdet i rapporten. Her byder ISOBRO sig til med konkrete forslag og som dialogpart - også i relation til Moderniseringsstyrelsens overvejelser.

Kommentarer til rapportens forslag til forenkling af tilskudsadministrationen

For ISOBROs medlemmer vil forslaget om en tidligere udbetaling af støttebeløb afhjælpe en betydelig økonomisk udfordring for en række organisationer, og et fast årshjul vil skabe større forudsigelighed, så organisationerne ikke mister støtte, fordi noget er gået galt i kommunikationen om en tidsfrist i processen, og så organisationerne ved, hvad de har at holde sig til i forhandling af samarbejdsaftaler med kommunerne, som kan trække ud. Det foreslås i øvrigt, at der åbnes for, at den skriftlige samarbejdsaftale og ledelseserklæringen lempes, så disse dokumenter kan indsendes lidt senere end selve ansøgningen, men naturligvis et pænt stykke tid før den endelige prioritering af ansøgningerne.

ISOBRO er også enig i arbejdsgruppens tanker om lempelse af revisionskravene og tilsyn, der er mere tilpasset til støttestrukturen og de frivillige organisationers ressourcer. Kravene til revision og tilsyn opleves at være ude af proportioner i forhold til støttebeløbets størrelse.

Arbejdsgruppen foreslår, at den økonomiske afrapportering i relation til satspuljen i højere grad tager udgangspunkt i de frivillige organisationers årsregnskaber og årsrapporter for at undgå dobbeltarbejde. Det er en tanke, ISOBRO ser meget positivt på og også gerne bidrager til at videreudvikle bl.a. med afsæt i de indsamlingsetiske retningslinjer, som ISOBRO pålægger sine medlemmer at bruge. ISOBRO foreslår, at tanken om at tage udgangspunkt i organisationernes årsregnskaber og årsberetninger også udbredes til andre puljer i de tilfælde, hvor den støttede aktivitets resultater behandles særskilt i årsregnskab og årsrapport.

De administrative byrder er store for mange, især mindre organisationer, og ikke mindst for de mange organisationer, hvor frivillige også står for tilskudsadministrationen. Alle initiativer i rapporten, der kan forenkle administrationen, hilses velkommen. På nogle områder kan der være brug for at gå et skridt videre end foreslået i rapporten. Staten, herunder Børne- og Socialministeriet, stiller i andre sammenhænge krav om, at de frivillige organisationers administrationsprocent holdes på et meget lavt niveau - typisk 3% af bevillingen. Derfor må det på tilsvarende vis forventes, at staten i effektivitetens navn har en tilsvarende ambition om at reducere tilskudsadministrationens udgifter til samme niveau. Det typiske støttebeløb i fx puljen til Frivilligt Socialt Arbejde, Særlige sociale formål og Handicappuljen er kun omkring 200.000 kr. Hvis der skal være sammenhæng i den statslige politik, bør tilskudsadministrationen have et tilsvarende beskedent omfang inkl. det statslige ressourceforbrug til vurdering af ansøgninger og kontrol mv.

Der er mange gode tanker i rapporten, der kan lette tilskudsadministrationen, men når det kommer til de konkrete forslag, er det ISOBROs oplevelse, at arbejdsgruppen ikke når helt i mål med en så ambitiøs effektivisering af tilskudsadministrationen. Rapporten fremhæver fx budgetterne som ganske arbejdstunge, bl.a. fordi processerne skal gennemløbes to gange, når støttebeløbet bliver mindre end det ansøgte beløb. Arbejdsgruppen foreslår, at der ikke længere stilles krav til periodisering af budgettet for så vidt budgettet er under 200.000 kr. Men hvorfor ikke gå skridtet videre og hæve denne grænse til fx 400.000 kr. eller 600.000 kr.? For ansøgninger mellem 600.000 kr. og 1.000.000 kr. er det vel også i langt de fleste tilfælde tilstrækkeligt med en opdeling af budgettet på kvartaler.

ISOBRO foreslår endvidere, at man helt dropper kravet om indberetning af budgetændringer, der kun har en ubetydelig effekt på aktiviteterne, og som holder sig inden for den samlede budgetramme. For alle de mange, mindre tilskud, der ikke nødvendigvis skal følge budgetvejledningens pkt. 2.4.9., kan der endvidere opnås en betydelig administrativ lettelse med mindre detaljerede budgetterne, hvor man med fordel kan nøjes med at opsplutte på lønninger, husleje, eksternt køb og andet. Det vil også lette arbejdet med budgetrevisioner. Vi skal undgå dobbeltarbejde og vi skal undgå unødigt arbejde med udviklingsplaner, der opleves verdensfjerne eller alt for kortsigtede, fordi de ikke er flerårige.

ISOBRO er helt enig i udvalgets ønske om gennemsigtige årsregnskaber og årsrapporter samt tankerne om "good governance." Udvalget skal i den forbindelse være opmærksom på, at

indsamlingsorganisationerne i forvejen er underlagt en række krav til gennemsigtighed og præcision i den økonomiske afrapportering og i beskrivelsen af aktiviteterens fremdrift, som følge af ISOBROs etiske retningslinjer,¹ som skal overholdes af alle medlemmerne, der ligeså omfatter en stor del af ansøgerkredsen i puljerne under Børne- og Socialministeriet.

ISOBRO lancerede i 2016 et eksempelregnskab, som udviklingsværktøj for en fremtidig regnskabsaflæggelse. Det står i dag medlemsorganisationerne frit at gøre brug heraf, men der indhentes i disse år gavnlige og meget brugbare erfaringer med dette værktøj, som med stor fordel kan indgå i arbejdet med good governance.

Endelig skal nævnes, at der allerede eksisterer krav om gennemsigtighed og præcision i afrapporteringen i relation til både projekter og drift i de retningslinjer², som Indsamlingsnævnet under Civilstyrelsen har fastsat for god indsamlingsskik. Indsamlingsnævnets retningslinjer kan med fordel kopieres, hvor det er relevant som led i arbejdet med at skabe ensartede regler på tværs af hele ansøgerfeltet og ministerierne.

De organisationer, som er omfattede af disse retningslinjer, har således ikke behov for yderligere instruktioner eller et yderligere tilsyn. For indsamlingsorganisationerne er der således ikke brug for et nyt sæt regler for good governance.

Flere af ISOBROs medlemmer giver udtryk for udfordringer i forbindelse med krav om overholdelse af Finansministeriets Budgetvejledning, jf. pkt. 2.4.9. Selvejemodellen, som der henvises til i Budgetvejledningens pkt. 2.4.9., forekommer ikke særligt velegnet til brug på det frivillige, sociale område, og nogle af de anviste kontroller forekommer overflødige i forhold til den kontrol, indsamlingsorganisationerne i forvejen er underlagt. Der er en undtagelse af 12 navngivne organisationer, mens andre holdes ude fx Reden. På dette som på flere andre områder foretrækker ISOBRO klart definerede undtagelsesbestemmelser med en række vilkår, som gælder for alle således at anvendelsen af Budgetvejledningen begrænses.

ISOBRO ser positivt på forslaget om en bedre kommunikation og nedsættelse af en arbejdsgruppe herom med henblik på at reducere antallet af misforståelser og forsinkelser i tilskudsadministrationen som følge af uklar kommunikation. Meget klar kommunikation er ikke mindst vigtig, fordi det i nogle frivillige organisationer også er frivillige uden megen administrativ rutine, som håndterer tilskudsadministrationen. Et mere velfungerende og intuitivt IT-system, der afspejler brugernes behov, vil også være et vigtigt skridt til en mere effektiv tilskudsadministration. Indtil et nyt system er kørende, vil ISOBRO foreslå, at styrelsen manuelt overfører indberettede data, for her og nu at undgå, at organisationerne pålægges at redegøre for det samme både i budget- og kontrolfasen.

Endelig er vi enige i, at de foreslåede tilfredshedsundersøgelser bidrager med yderligere viden. I sidstnævnte tilfælde er det dog vigtigt at fokusere på et meget begrænset antal spørgsmål og en forpligtelse til at rette op på eventuelle problemer, så tilfredshedsundersøgelserne ikke i sig selv opleves som en forøget og nytteløs administrativ byrde.

¹ <https://www.isobro.dk/indsamlingsetik/indsamlingsetiske-retningslinjer/>.

² http://indsamlingsnaevnet.dk/da/God_indsamlingsskik.aspx.

Arbejdsgruppen foreslår også en bredere diskussion af, hvad der især sikrer en god forankring af støttede aktiviteter. Det er et tiltag, ISOBRO kun kan bifalde. I den forbindelse skal udvalget være opmærksomt på, at organisationer med en stor samlet styrke og en omfattende geografisk udbredelse kan være rigtigt gode til at sikre varig forankring af nye initiativer, fordi de har et godt udgangspunkt for at få nye erfaringer og nye tiltag til at brede sig som ringe i vandet over hele landet – også pga. det meget store antal frivillige. Socialstyrelsen viser i sit notat, at en række store organisationer står for et stort antal ansøgninger og tegner sig for en endnu større del af tilskuddene. ISOBRO anser ikke dette som problemfyldt på nogen måde. Det er kvaliteten i indsatsen samt evnen til forankring og videreudvikling, der bør være et vigtigt vurderingskriterium både i forhold til ansøgninger fra de store og de små organisationer. Når man diskuterer forankring, skal man dog være opmærksom på, at organisationerne ikke nødvendigvis ved, hvordan aktiviteten skal forankres fremover fx i forbindelse med en hel ny aktivitet, hvor de indhøstede erfaringer vil være afgørende for beslutningen af den fremtidige forankring.

Afslutningsvist skal næves, at ISOBRO lægger vægt på, at evalueringskriterier og standarder fastlægges sammen med de frivillige, sociale organisationer og i høj grad er op til de ansøgende organisationer, så man sikrer, at de udvalgte parametre giver mening også for de frivillige som målestok for aktivitetens faktiske succes. Nye evalueringsprincipper bør endvidere testes i praksis, før de bliver til et krav.

[Kommentarer til rapportens overvejelser om støttestrukturen](#)

Som nævnt i indledningen er rapporten mere en hensigtserklæring end meget konkrete forslag, ikke mindst i relation til, hvordan den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område kan forbedres.

Det er tankevækkende, at både organisationer og styrelse bruger så uforholdsvist mange ressourcer på ansøgninger til satspuljen (udviklingspuljerne), set i forhold til antallet af projekter, der kommer gennem nåleøjet. Det er fint, at arbejdsgruppen belyser dette forhold og kommer med overvejelser om ændringer, der kan reducere det omfattende ressourcespild. Ændringer i satspuljen er et politisk spørgsmål, og i første omgang har ISOBRO ingen kommentarer til overvejelserne om vekslende temaer.

Socialstyrelsens oversigt, som viser forholdet mellem ansøgte beløb og reducerede tilskud er ligeledes tankevækkende. Oversigten illustrerer meget tydeligt, at der er en massiv efterspørgsel efter tilbud til samfundets mest udsatte grupper, og at de frivillige organisationer også har viljen til at udvide aktiviteterne, mens den nuværende støttestruktur ikke kan følge med efterspørgslen efter de pågældende ydelser. Arbejdsgruppen sætter spot på problemet, men drager ingen konklusioner - heller ikke om mulige løsninger. Det er åbenlyst, at udviklingen i samfundet skaber behov for en bedre, større og mere forudsigelig støtte til de vigtige sociale opgaver, som civilsamfundet løfter. ISOBRO er om nogen bevidst om, at der er mange komplikationer forbundet med en prioritering/omprioritering af støttemidlerne, og kvitterer for, at der med Socialstyrelsens figurer er skabt grundlag for en debat, som ISOBRO gerne deltager i. Rapporten vil udgøre et bedre grundlag for kvalificeret politisk debat, hvis udviklingen i støttestrukturen ikke illustreres statistisk med 2017-tal, men også medtager udviklingstendenserne over de sidste 5-10 år.

I forhold til støttestrukturen efterlyser ISOBRO, at rapporten i sin endelige version eksplicit forholder sig behovet for flerårige bevillinger af driftsmidler, som en vej til at give frivillige organisationer bedre vilkår for en længere planlægningshorisont til gavn for kontinuiteten.

Afslutningsvist vil ISOBRO gerne kvittere for arbejdsgruppens forslag til, at opfølgningen på rapporten og implementeringen af anbefalingerne sker i dialog med den frivillige sociale sektor, fordi dette bidrager til de bedste løsninger. Det er en dialog, ISOBRO ser frem til at indgå aktivt og konstruktivt i.

Med venlig hilsen

ISOBRO

Robert Hinnerskov
Generalsekretær

Røde Kors
Blegdamsvej 27
2100 København Ø

Tlf. 3525 9200
info@rodekors.dk

CVR-nr.: 20 70 02 11

Børne- og Socialministeriet

Holmens Kanal 22
1060 København K
Att. Christine Staugaard Rasmussen

28. september 2018

Høringssvar: Udkast til afrapportering fra arbejdsgruppen om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område

Røde Kors takker for invitationen til at afgive høringssvar til udkast til afrapportering fra arbejdsgruppen om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område.

Indledningsvist kvitterer vi for, at regeringen har sat fokus på afbureaukratisering på dette område, som bl.a. Røde Kors anmodede om under arbejdet med civilsamfundsstrategien sidste år. Røde Kors mener, at det igangværende arbejde med at forenkle og forbedre den nuværende støttestruktur og tilskudsadministration er tiltrængt. Optimalt set ville dette ske løbende, men der er ingen tvivl om, at de bureaukratiske barrierer og unødige administrative byrder nu er på et niveau, hvor det udgør en unødigt udfordring for frivillige sociale organisationer. Derfor er det positivt, at arbejdet nu munder ud i en række anbefalinger. For at komme helt i mål bør regeringen som næste skridt udarbejde en konkret handlingsplan på området med tidsangivelse for processen og prioritere, at der også findes midler til at føre anbefalingerne ud i livet.

Røde Kors ser positive takter i arbejdsgruppens anbefalinger, som forventes at lette især mindre organisationers arbejde med driftsstøtte og puljeforløb fremover. Røde Kors' konkrete ændringsforslag til teksten i arbejdsgruppens afrapportering findes i vedhæftede bilag. Vores generelle bemærkninger til afrapporteringen fremgår nedenfor.

Generelle bemærkninger

- Mange af arbejdsgruppens forslag og anbefalinger kræver yderligere afdækning og inddragelse af de frivillige organisationer. Vi ser frem til at bidrage til dette arbejde, men det er endnu uklart, hvornår og hvordan organisationerne skal yde deres bidrag i processen. Vi opfordrer ministeriet til inden for en overskuelig tidshorisont at fremsende en handlingsplan for at klarlægge processen for inddragelse af organisationerne.
- Når man læser rapportens proportionalitetsovervejelser (se også konkrete kommentarer), kan det føre til den antagelse, at der argumenteres for, at større organisationer kan pålægges flere krav end små organisationer. Den præmis giver ikke mening. Proportionalitet bør sikre et rimeligt forhold mellem krav til bevillingsmodtager, set i forhold til myndighedernes ansvar for at sikre god brug af skatteborgernes penge, og gode indsatser for udsatte borgere. Således bør proportionalitetsovervejelser udelukkende afhænge af bevillingens størrelse og ikke bevillingsmodtagerens størrelse. Uanset, om man er en stor eller lille organisation, er der behov for de bedste forudsætninger for at

udføre indsatser, der kommer brugerne til gode. Kvaliteten af det frivillige arbejde bør først og fremmest tage hensyn til de udsatte grupper, og ambitionen om at lette byrder for de frivillige bør gælde, uanset om man er frivillig i en større eller mindre organisation.

- Arbejdsgruppen anbefaler, at der udvikles fælles standarder og skalaer for mål og evaluering af indsatser. Det er forståeligt, da civilsamfundet som alle andre er forpligtet på at sikre, at deres indsatser reelt kommer de udsatte deltagere til gode. Men med et sådant forslag frygter Røde Kors en standardisering, som organisationerne bindes af i ansøgninger og projekter. Vi foreslår i stedet, at der i første ombæring skabes fokus på at sikre holdbare forandringsteoretiske grundlag for alle projekter.
- I forlængelse af ovenstående om fælles standarder og mål, så har Røde Kors tidligere foreslået, at man ved modtagelse af en pulje, får tilknyttet en fast fagperson på området fra Socialstyrelsen, som står til rådighed for faglig sparring i projektperioden. Her er ikke tale om en kontaktperson ift. økonomi og projektbeskrivelse, men en fagperson, der skal skabe tættere faglig dialog med organisationen, og dermed løfte den faglige kvalitet i projektet ved fælles hjælp.
- Endelig ærgrer vi os over, at man i arbejdsgruppen tilsyneladende ikke har beskæftiget sig med en justering af det samlede drifts- og puljebillede og den interne balance her. Det er generelt Røde Kors' erfaring, at de mange små puljer på det frivillige sociale område gør det vanskeligt at tænke skala i projekterne. Selv om flere af puljerne er såkaldte "faste" puljer (forstået som årligt tilbagevendende), tvinger de mange mindre puljer en 'projektliggørelse' ned over organisationerne, som betyder færre ressourcer til brugerne i sidste ende. Større og bredere puljer ville gøre det muligt for organisationerne at udvikle deres egne forcer frem for at skulle byde smalt ind på årlige politiske satspulje-mærkesager.

Behov for større visioner om et bæredygtigt samarbejde

Med *Strategi for et stærkere civilsamfund* og den kommende sammenhængsreform er der sat høje ambitioner til civilsamfundets rolle i fremtidens velfærdssamfund. Røde Kors finder det særdeles positivt, at politikere over et bredt spektrum har visioner for det danske civilsamfund og særligt den frivillige sociale indsats i forhold til at hjælpe udsatte danskere bedre og på nye måder. Vi savner imidlertid en diskussion om den rette balance mellem, på den ene side de stigende politiske ambitioner for den frivillige sociale indsats og samtænkning med den offentlige velfærd, og på den anden side den nuværende økonomiske ramme for det frivillige sociale område.

Arbejdsanbefalinger er i det store og hele et fint første skridt. Men om end det altid er relevant at undersøge, om midler kan uddeles mere hensigtsmæssigt og effektivt (jf. arbejdsgruppens kommissorium), vil vi gerne opfordre til, at man også gør sig klart, at en større rolle og løfteevne for det danske civilsamfund kræver en øget økonomisk ramme. Det gælder lige meget hvilke kriterier, der uddeles på baggrund af, og hvilken dokumentation der kræves. For frivillighed kan ikke bare skabes ud i det tomme rum. Det kræver rammer, og det kræver organisatorisk muskelmasse.

Røde Kors står naturligvis til rådighed for uddybning af disse bemærkninger.

Venlig hilsen

Anders Ladekarl
Generalsekretær

Sagsnr.
2018 - 378

Doknr.
587017

Dato
18-09-2018

Udkast til afrapportering fra arbejdsgruppen om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område

Indhold

1. Indledning.....	3
2. Arbejdsgruppens anbefalinger	4
Tema 1. Mere enkle regler og rammer for driftstilskud	5
Tema 2. Mere enkle regler og rammer for ansøgningspuljer.....	8
Tema 3. Mere langsigtet støttestruktur.....	11
Tema 4. Styrket kommunikation og dialog.....	14
Tema 5. Støttestruktur og tilskudsadministration på tværs af staten	17
3. Opfølgning på arbejdsgruppens anbefalinger	18
Bilag 1. Kommissorium.....	19
Bilag 2. Oversigt over bilag.....	21

1. Indledning

Frivillige organisationer og foreninger oplever, at den statslige støttestruktur på det frivillige sociale område er blevet mere kompleks over de sidste årtier, og mange organisationer og foreninger giver udtryk for, at de bruger uforholdsmæssigt mange ressourcer på at søge statslige midler og leve op til de krav, der følger med støtten.

Regeringen mener derfor, at der er behov for at se på, hvordan de gældende rammer og regler for støttestrukturen og tilskudsadministrationen på det frivillige sociale område i højere grad kan tilpasses for at sikre, at flest mulige ressourcer kan kanaliseres til de frivillige indsatser.

Derfor har børne- og socialministeren i maj 2018 som led i *Strategi for et stærkere civilsamfund* nedsat en arbejdsgruppe, der skal komme med konkrete anbefalinger til, hvordan støttestrukturen og tilskudsadministrationen på det frivillige sociale område samlet set kan forenkles og forbedres. Regeringen har endvidere lanceret arbejdet med *Sammenhængsreformen*, som bl.a. har til formål at afbureaukratisere og skabe bedre sammenhæng i den offentlige sektor. Det indgår i reformens arbejdsprogram, at regeringen vil understøtte civilsamfundets rammevilkår og skabe bedre mulighed for, at flere kan deltage i de frivillige fællesskaber, samt at styrke rammene for samskabelse, herunder at frivillige, brugere og pårørende i højere grad kan inddrages og tage medansvar.

1.1 Arbejdsgruppens kommissorium og sammensætning

Arbejdsgruppen har på denne baggrund haft til opgave:

1. at beskrive den statslige støttestruktur på det frivillige sociale område, og
2. afdække hvilke hensyn og udfordringer der er forbundet med den gældende støttestruktur og tilskudsadministration på området.

Som led i afdækningen har Socialstyrelsen udarbejdet en spørgeskemaundersøgelse, hvor 194 frivillige sociale organisationer og foreninger har deltaget (svarende til ca. 25 procent af de organisationer og foreninger, der har ansøgt tilskud i 2017 og 2018). Organisationerne har udpeget de elementer og processer i tilskudsadministrationen, der af organisationerne opfattes som uhensigtsmæssige eller bureaukratiske.

Arbejdsgruppen har derudover også haft til opgave at se på modeller for, hvordan der kan følges op på driftstilskud fra satspuljen til organisationer på det sociale område med henblik på at sikre, at pengene bliver anvendt bedst muligt, jf. aftale om satspuljen på børne- og socialområdet for 2018-2021. Satspuljepartierne skal drøfte de mulige modeller for opfølgning på driftstilskud ved satspuljeforhandlingerne i efteråret 2018.

På baggrund af disse opgaver skal arbejdsgruppen komme med anbefalinger til, hvordan den statslige støttestruktur og tilskudsadministration samlet set kan forenkles og forbedres, så det bliver lettere at være frivillig og en frivillig social organisation og forening.

Arbejdsgruppen består af repræsentanter fra Børne- og Socialministeriet, Socialstyrelsen, Finansministeriet, KL og Frivilligrådet. Børne- og Socialministeriet har været formand og forestået sekretariatsbetjeningen af arbejdsgruppen sammen med Socialstyrelsen.

Arbejdsgruppens kommissorium er vedhæftet afrapporteringen som bilag 1.

1.2 Afrapporteringens datagrundlag

Arbejdsgruppens afrapportering bygger på en række analyser og data udarbejdet og behandlet af Socialstyrelsen, som er vedhæftet afrapporteringen som bilag.

En oversigt over data og analyser findes i afrapporteringens bilag 2.

Arbejdsgruppens anbefalinger og flere delanalyser har endvidere været i høring hos Røde Kors, Ældresagen, ISOBRO (indsamlingsorganisationernes brancheorganisation), Frivilligcentre & Selvhjælp Danmark (FriSe) og Center for Frivilligt Socialt Arbejde (CFSA).

2. Arbejdsgruppens anbefalinger

Arbejdsgruppen har i drøftelserne af, hvordan der kan sikres en forbedret og forenklet statslig støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område, især haft fokus på, hvordan der kan sikres den rette balance mellem behovet for kontrol med de statslige tilskudsmidler og de kræfter, der anvendes til de frivillige indsatser. Det indebærer fx at sikre en passende grad af proportionalitet i tilskudsadministrationen med en rimelig sammenhæng mellem de krav, der stilles, og bevillingens størrelse. Arbejdsgruppen bemærker, at proportionalitet bør være centralt i det fremadrettede arbejde med at sikre en forenklet og forbedret støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område.

I forlængelse heraf har arbejdsgruppen også haft fokus på at identificere, hvor der i støttestrukturen og i rammerne for tilskudsadministration findes krav og regler, der kan reduceres eller fjernes helt.

Endelig har arbejdsgruppen, i det omfang det har været muligt, set på, hvordan støttestruktur og tilskudsadministration fungerer på andre ressortområder og i andre sektorer. Arbejdsgruppen bemærker dog, at det er hensigtsmæssigt at udbygge viden herom i det fremadrettede arbejde med at forbedre og forenkle støttestrukturen og tilskudsadministrationen både på det frivillige sociale område og ift. at udbrede erfaringerne på andre områder.

En gennemførelse af anbefalingerne vil i forskelligt omfang kræve, at der prioriteres ressourcer til at løfte opgaverne. Det fremgår ikke af arbejdsgruppens kommissorium eller har været drøftet i arbejdsgruppens arbejde, hvordan der tilvejebringes evt. finansiering af initiativerne. Dette vil skulle afklares nærmere i tilrettelæggelsen af det videre arbejde med implementering af anbefalingerne. Frivilligrådet bemærker, at eventuelle merudgifter ikke bør finansieres gennem midler, der i dag er afsat til projekter i eller drift af frivillige sociale organisationer.)

En række af anbefalingerne vedrører ændring af opfølgingspraksis og kontrol med tilskud givet til frivillige sociale organisationer og foreninger, der bl.a. bygger på regler eller vejledninger, som Rigsrevisionen påser. Rigsrevisionen har bl.a. løbende haft fokus på, at der sikres effekt af satspuljemidler, der anvendes på socialområdet. Det afklares hurtigst muligt med Rigsrevisionen, om arbejdsgruppens anbefalinger er inden for de nuværende regler om tilskudsforvaltning. Der tages således generelt forbehold for Rigsrevisionens at Børne- og Socialministeriet kan følge med i, om afsatte midler medfører en positiv effekt.)

Arbejdsgruppen anbefaler følgende 15 forslag under 5 temaer til, hvordan den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område samlet set kan forenkles og forbedres, jf. boks 1 nedenfor.

Boks 1.

Arbejdsgruppens anbefalinger til at forenkle og forbedre den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område

Tema 1. Mere enkle regler og rammer for driftstilskud

Kommenterede [JWP1]: Røde Kors er meget enige med Frivilligrådet her og påpeger vigtigheden af, at denne sektion bliver stående.

Kommenterede [NS2]: Vi anbefaler, at man forhører sig hos Rigsrevisionen og får en foreløbig indikation inden de endelige anbefalinger kommer ud, da det jo reelt kan neutralisere nogle af anbefalingerne. Hvis dette ikke er muligt, anbefales den i teksten indskrevne tekstændring.

1. Tidligere udbetaling af driftstilskud og fast årshjul
2. Model til opfølgning på driftstilskud fra satspuljen med udgangspunkt i organisationernes årsrapport
3. Bedre balance mellem opfølgning på driftstilskud og frivillige indsatser

Tema 2. Mere enkle regler og rammer for ansøgningspuljer

4. Lettelse af regler om revision af projektilskud
5. Færre og tilpassede krav til budgetter
6. Målrettet og enkel afrapportering fra projekter

Tema 3. Mere stabil og langsigtet støttestruktur

7. Udvikling af standarder og redskaber til at måle og evaluere indsatser
8. Bedre muligheder for forankring
9. Mere målrettet Udviklingspulje
10. Mere stabil støtte til etablering og grundfinansiering af frivilligcentrene

Tema 4. Styrket kommunikation og

11. Mere enkel og præcis kommunikation i tilskudsadministrationen
12. Løbende tilfredshedsundersøgelser af tilskudsadministrationen
13. Mere brugervenlig Tilskudsportal
14. Fortsat fokus på forudsigelighed i udmelding og udmøntning af ansøgningspuljer

Tema 5. Støttestruktur og tilskudsadministration på tværs af staten

15. Afdækning af regler og rammer på andre statslige puljeområder

Anbefalingerne og de fem temaer uddybes i det følgende.

Tema 1. Mere enkle regler og rammer for driftstilskud

Faste driftstilskud er, i modsætning til driftstilskud fra ansøgningspuljer, kendetegnet ved, at tilskuddet er opført direkte på finansloven med årlige bevillinger til navngivne organisationer og foreninger m.v. Driftstilskud er således kendetegnet ved, at størrelsen på det årlige tilskud, der skal udbetales til den konkrete tilskudsmodtager, fremgår direkte af finansloven. Finansieringen sker enten gennem satspuljen eller via andre midler på finansloven.

Driftstilskuddet dækker i modsætning til projektilskud en organisations almindelige udgifter til driften af organisationen, eksempelvis lønninger, husleje, sekretariatsbetjening mv.

Socialstyrelsen har i 2017 forenklet kravene til dokumentation i forbindelse med modtagelse af driftstilskud, således at dokumentationen primært opfyldes via organisationernes generelle årsbudgetter og årsregnskaber/årsrapporter, samt en afrapportering på udviklingsplanen. Således er det alene udarbejdelse af udviklingsplanen, som er et særskilt dokument, og der stilles ikke længere krav om særskilte budgetter og regnskaber, der alene omfatter det statslige tilskud, og der er ikke krav om afrapportering på udviklingsplan i en fast skabelon.

Arbejdsgruppen stiller i forlængelse heraf følgende anbefalinger til at sikre mere enkle regler og rammer for frivillige organisationer og foreninger, der modtager driftstilskud fra Børne- og Socialministeriet.

1. Tidligere udbetaling af driftstilskud og fast årshjul

Arbejdsgruppens afdækning har vist, at mange organisationer udtrykker et ønske om, at udbetaling af årlige, faste driftstilskud kan påbegynde tidligere på året, og at de får et bedre overblik over det materiale, de skal indsende til Socialstyrelsen for at opfylde krav for tilskuddet, fx indsendelse af budget m.v.

I dag kan tidspunktet for udbetaling af driftstilskud strække sig fra januar til april, idet udbetaling af tilskud er afhængig af indsendelse af udbetalingsblanket og budget for året. Dette følger almindelig praksis for forvaltning af tilskud. Det kan betyde, at organisationernes og foreningernes likviditet presses, da en del af de faste driftsomkostninger vil have et jævnt afløb.

Boks 2.

Fra spørgeskemaundersøgelsen...

”Det er meget problematisk at driftstilskuddet holdes tilbage indtil budget er indsendt. Dette skaber betydelige udfordringer for os som en mindre fond, der løbende har lønninger og husleje der skal falde til tiden.

Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, bilag x.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- udbetalingen af årligt tilbagevendende driftstilskud sker tidligere på året. Det kan fx ske ved at ændre udbetalingspraksis for faste driftstilskud, så påbegyndelsen af udbetalingerne ikke er afhængig af indsendelse af dokumentation i form af budgetter og udviklingsplan. Det vil dog forsat være et krav, at budgettet og udviklingsplanen indsendes og godkendes, for at organisationen kan beholde tilskuddet, dog jf. anbefaling 2 om opfølgning på driftstilskud.
- der i tillæg hertil kan indføres et fast årshjul for frister for indsendelse af materiale til Socialstyrelsen, så eksempelvis årlige budgetter og udviklingsplaner vil have en fast, kendt frist i starten af året.

Konsekvens

Det vurderes, at den ændrede udbetalingspraksis og indførelse af årshjul kan sikre, at udbetalinger til faste driftstilskudsmodtagere kan ske i januar, så der sikres en jævn fordeling af indtægter over hele året. Afhængigt af løsningen for tidligere udbetaling, vil ændringen betyde, at Socialstyrelsen modtager dokumentation for tilskuddet (budget for året), efter udbetalingen er påbegyndt. Det kan i sjældne tilfælde medføre, at en tilskudsmodtager kan blive mødt med tilbagebetalingskrav, såfremt de vurderes ikke at leve op til kravene for tilskuddet. Børne- og Socialministeriet har i dag bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler om krav for tilbagebetaling af tilskud.

2. Model til opfølgning på driftstilskud fra satspuljen med udgangspunkt i organisationernes årsrapport

Arbejdsgruppen har drøftet forskellige mulige modeller for den fremadrettede opfølgning på driftstilskud fra satspuljen. Drøftelserne har overordnet taget hensyn til, hvordan partierne bag aftalen om satspuljen kan få det bedste mulige vidensgrundlag om tilskudsmodtagernes arbejde og resultaterne heraf, uden at det unødigt belaster tilskudsmodtagerne.

Arbejdsgruppen har bl.a. drøftet muligheden for en systematisk evaluering eller afrapportering af organisationernes arbejde, som udføres af en ekstern evaluator eller organisationen selv. Det er arbejdsgruppens vurdering, at det øgede ressourceforbrug, som en systematisk evaluering eller afrapportering af organisationernes arbejde vil medføre, ikke vil stå mål med den viden, som vil kunne tilvejebringes af de drøftede modeller. Det skyldes bl.a., at det vurderes tvivlsomt, om det er muligt at isolere driftstilskuddets betydning for aktiviteterne i en evt. evaluering. Dertil kommer, at en systematisk evaluering eller afrapportering vil kræve finansiering, som vil skulle tages fra institutionernes driftstilskud til drift og aktiviteter, såfremt der ikke afsættes særskilte midler hertil.

Arbejdsgruppen har også drøftet en model, der tager udgangspunkt i det eksisterende krav til modtagere af driftstilskud om udarbejdelse af udviklingsplaner,

hvor i organisationerne beskriver konkrete mål for det kommende årsindsats, hvilken målgruppe de arbejder med, og hvilken forandring organisationen arbejder på at skabe for målgruppen. Modtagere af driftstilskud skal årligt afrapportere på målopfyldelsen af udviklingsplanerne i deres årsrapport, der typisk består af et årsregnskab og en ledelsesberetning. Det vurderes, at årsrapporten tilvejebringer viden om modtagere af driftstilskud og det arbejde, organisationerne udfører for udsatte borgere i samfundet, som kan udgøre et relevant grundlag ift. at drøfte evt. politisk prioritering af midler til driftstilskud fra satspuljen.

Det bemærkes uanset model for opfølgning, at Socialstyrelsen, jf. gældende regler og retningslinjer, fortsat via organisationernes årsrapporter skal sikre, at det tildelte tilskud anvendes i overensstemmelse med det formål og de aktiviteter, det er givet til.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- opfølgning på driftstilskud fra satspuljen tager udgangspunkt i en model ud fra det eksisterende krav om udarbejdelse af udviklingsplaner og afrapportering herpå i årsrapporten eller i form af en ledelsesberetning til årsregnskabet, som organisationen i forvejen udarbejder til sin generalforsamling, repræsentantskab mv. Som led heri afdækkes nærmere, om de eksisterende krav til udviklingsplan og afrapportering i organisationernes årsrapport kan gøres mere enkelt, så der undgås dobbeltarbejde.
- der stilles krav om, at årsrapporten offentliggøres på organisationernes hjemmeside for at øge vidensgrundlaget og tydeliggøre organisationernes indsatser. Af hensyn til overblikket for satspuljeordførerne kan der laves links til årsrapporterne på Socialstyrelsens hjemmeside.

Konsekvens

Den foreslåede model vil gøre viden om organisationernes arbejde tilgængeligt for satspuljepartierne, hvilket vil øge vidensgrundlaget om driftstilskud fra satspuljen betragteligt i forhold til det nuværende niveau og vil desuden kunne bidrage til skabe mere gennemsigtighed om de aktiviteter, som de frivillige organisationer og foreninger gennemfører med støtte fra statslige tilskudsmidler.

3. Bedre balance mellem opfølgning på driftstilskud og frivillige indsatser

Børne- og Socialministeriet fører tilsyn med de frivillige organisationer og foreninger, som modtager driftstilskud. Formålet med tilsynet er at sikre, at de driftstilskud, som organisationerne og foreningerne får tildelt, bliver anvendt i henhold til det formål, de er givet, og anvendes effektivt og sparsommeligt. I den forbindelse stilles der fx krav til organisationerne om, hvordan de indretter deres administration, aflægger regnskab og afrapporterer til Børne- og Socialministeriet.

Der er enighed om, at der er potentiale for at sikre større proportionalitet mellem de krav, der stilles i forbindelse med tilsynet sammenholdt med organisationenes størrelse. Dette betyder dog ikke, at større organisationer kan pålægges

Kommenterede [NS3]: Jf. vores kommentar til jeres proportionalitetsdrøftelser i høringssvaret.

andre administrative opgaver end mindre foreninger. Der er således enighed om at lette de administrative opgaver forbundet med tilsynet af frivillige sociale foreninger, så det bliver lettere at være frivillig.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund at tilpasse de gældende regler og krav til de frivillige organisationer og foreninger, som modtager driftstilskud, så der ikke fra statslig side stilles krav, som er unødvendige og derfor fjerner ressourcer fra de frivillige indsatser. Bl.a. skal det sikres:

- at der ikke stilles krav, som ikke bidrager til at understøtte Børne- og Socialministeriets tilsyn med anvendelsen af tilskuddet, fx om de frivillige organisationers tilrettelæggelse af forretningsgange og øvrige virke.
- at Børne- og Socialministeriets tilsyn sker under hensyntagen til proportionalitet mellem tilskuddets størrelse, tilsynets krav og formålet hermed, herunder at der ikke stilles krav, der medfører unødvendig administration i mindre organisationer med begrænsede ressourcer for de

Konsekvens

Et gennemsyn og tilpasning af de gældende regler og krav til frivillige organisationer, der modtager driftstilskud, vurderes at kunne lette de administrative opgaver, som for organisationerne er forbundet med tilskuddet og sikre, at flest mulige kræfter kan bruges på at støtte frivillige indsatser.

Tema 2. Mere enkle regler og rammer for ansøgningspuljer

Ved ansøgningspuljer ved man ikke på forhånd, hvem der får tilskud – i modsætning til driftstilskud. Man skal aktivt søge om tilskud fra en ansøgningspulje inden for bestemte ansøgningsperioder og leve op til kravene. Der er således tale om et element af konkurrence om midlerne. Indholdet og kriterierne i en ansøgningspulje bestemmes som oftest gennem politiske aftaler, hvilket på det frivillige sociale område hovedsageligt drejer sig om de årlige satspuljeaftaler. Der kan være tale om ansøgningspuljer målrettet aktiviteter, drift, metodeudvikling eller metodeafprøvning. Socialstyrelsen udmønter ansøgningspuljerne ud fra almindelige forvaltningsmæssige principper, hvor ligebehandlingsprincippet og god forvaltningsskik vægtes højt.

Arbejdsgruppens anbefalinger til mere enkle regler og rammer for ansøgningspuljer skal ses i lyset af målet om at lette ansøgningsprocessen, tilskudsfasen og opfølgning på projektilskud for de frivillige sociale organisationer og foreninger.

4. Lettelse af regler om revision af projektilskud

Når frivillige organisationer og foreninger modtager tilskud fra staten, enten i form af et direkte tilskud (driftstilskud) eller gennem ansøgningspuljer (projektilskud), er tilskudsmodtagerne underlagt forskellige krav til dokumentation for bevillingens anvendelse, herunder krav til revision og regnskabsafklæggelse. Rigsrevisionen har udarbejdet forskellige modelinstrukser (skabeloner og revisionskonceptet), som ministerierne bør lægge sig op ad, i tilrettelæggelsen af deres egen tilskudsforvaltning. I tillæg hertil er der for forskellige typer af tilskud fastsat en række mere specifikke regler eller retningslinjer, som tilskudsadministrationen skal efterleve. Disse krav og retningslinjer kan eksempelvis stamme fra Finansministeriets budgetvejledning, Moderniseringsstyrelsens vejledning om effektiv tilskudsforvaltning m.v. Inden for de overordnede rammer for tilskudsadministrationen er det op til de enkelte ministerier at fastsætte de nærmere regler for revisionen inden for deres ressortområde.

På baggrund heraf stiller Børne- og Socialministeriet en række krav til regnskabsafklæggelse og revision i forbindelse med projektilskud. Således gælder det i dag, at for tilskud på 100.000 kr. eller derover skal revisionen foretages af

en registreret eller statsautoriseret revisor, og derudover skal revisionen for beløb på 500.000 kr. eller derover indeholde en forvaltningsrevision.

Da den konkrete tilrettelæggelse af tilskudsadministrationen er op til de enkelte ressourceministerier, kan der være forskellige krav og regler på tværs af ressortområder. På Kulturministeriets område er der krav om at føre regnskab, dog skal der ikke indsendes regnskab for tilskud under 100.000 kr., men en erklæring om at tilskuddet er anvendt til formålet, og krav om ekstern revision træder i kraft ved 500.000 kr. Dertil er der på Kulturministeriets område indført stikprøvekontrol af regnskaber. På Beskæftigelsesministeriets område er grænsen for ekstern revision af regnskab 250.000 kr.

Boks 3.

Fra spørgeskemaundersøgelsen...

” Der er for store krav til at passe regnskaberne ind i jeres system. Det tager alt for lang tid ift. den tid som revisor skal bruge til at forstå begge logikker og dermed oversættelsen. Revisortimer er dyre for organisationer som vores og kunne med fordel nedskaleres, så de fokuseres på forbrug ift. bevilling mere end den førnævnte oversættelse.

Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, bilag x.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund at undersøge muligheden for at lette reglerne for regnskab og revision af tilskud fra ansøgningspuljer. Det skal fx undersøges om

- der alene kan kræves revisorpåtegning for tilskud på 500.000 kr. eller derover, samtidig med at der indføres kompenserende kontroller ligesom på Kulturministeriets område, så Socialstyrelsen indkalder et mindre antal regnskaber til gennemgang via en stikprøvemodel.*
- regnskabskabeloner kan tilpasses, så de opfattes som brugervenlige af tilskudsmødtager og revisor.*
- tilskudsmødtager, hvis årsregnskab og forvaltning i forvejen bliver revideret, ikke særskilt skal revidere projektilskud, såfremt projektilskudene indgår i den generelle revision af institutionen. Det foreslås endvidere, at det i den nærmere fastsættelse af regler skal være et pejlemærke, at revisionen er proportionel i forhold til at sikre tilstrækkelig kontrol samtidig med, at den er mindst mulig bebyrdende og så enkel som muligt for foreninger og organisationer.*

Konsekvens

Det vurderes, at det vil være en lettelse for tilskudsmødtager, at de ikke skal have revideret regnskaber af ekstern revisor for mindre projektilskud, ligesom det vil skabe øget genbrug af dokumentation. Endvidere vil forslaget betyde, at projektmidler, der er gået til betaling af revision, kan anvendes til konkrete projektkิจกรรมer i stedet.

5. Færre og tilpassede krav til budgetter

I dag stiller Børne- og Socialministeriet krav om udformning af forholdsvis detaljerede budgetter ved indsendelse af puljeansøgninger og efterfølgende udarbejdelse af regnskab. Kravene til budgetter stilles af hensyn til, at udbetaling af tilskuddet sker i takt med det ønskede forbrug, og at budgettering er en væsentlig del af beskrivelsen af et projekt, idet der ved budgetlægningen tages stilling til, hvordan man forventer, at projektet vil forløbe.

Mange organisationer opfatter imidlertid budgetter som et af de tungeste elementer i håndteringen af tilskud, ligesom Frivilligrådet har fremhævet det månedspersonaliserede budget som et eksempel på et meget tidskrævende krav.

Eksempelvis skal der ved ansøgning til Puljen til frivilligt socialt arbejde (PUF) udfyldes budgetskema fordelt på måneder og på kategorier som løn, konsulent, transport, materiale, aktiviteter, revision og øvrige. Hvis det ansøgte beløb er under 100.000 kr., kan projektets udgifter dog samles i den første måned, hvor projektet har udgifter, hvilket letter udfyldelsen af budgetskemaet. Grundet den store søgning til PUF-puljen samt intentionen om, at midlerne fordeles bredt, sker der ved udmøntningen en reduktion for mange af de ansøgte beløb, hvorefter budgettet skal justeres igen. Der er derfor potentiale for at reducere tidsforbruget med budgetarbejdet for både frivillige foreninger og organisationer og Socialstyrelsen.

Boks 4.

Fra spørgeskemaundersøgelsen...

”Vi er bestemt ikke glade for de periodiserede budgetter. Man kan ikke vide om en foredragsholder/fagperson man skal bruge i et forløb kan i september eller november, og man går ikke ud og booker vedkommende på forhånd inden midlerne er i hus. Der kan også være lokaler og andet som afgør om en aktivitet kommer til at være i den ene eller den anden måned. Derfor er det spild af alles tid, at man skal flytte rundt på projektændringer som bare er helt almindelige småjusteringer. Afskaf det periodiserede budget.

Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, bilag x.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at kravene til budgetter fx kan forenkles ved:

- øget valgfrihed for ansøger om brug af periodisering af budgetter med henblik på mulighed for anvendelse af års- og kvartalsbudgetter frem for månedsbudgetter samt fast regel om, at der ikke stilles krav om periodisering af budgetter på under ~~200.000~~ 500.000 kr.)
- udarbejdelse af budgetskabeloner, der opfattes som brugervenlige af ansøgere.
- Enklere og mere fleksibel tilgang og vejledning til, hvornår tilskudsmodtager skal indhente godkendelse for budgetændringer under tilskudsperioden.

Kommenterede [JWP4]: Der bør følge samme proportionalitetsvurdering som ved revisorpåtegning.

Konsekvens

En forenkling af kravene til budgetter som foreslået vil medføre en tidsbesparelse for de omfattede ansøgere til fx PUF-puljen og dermed vil ansøgere opleve en forenklet ansøgningsproces. Det bemærkes, at alle projektbudgetter, der ikke indeholder en periodisering, vil medføre udbetaling i lige store rater hver måned.

6. Måltrettet og enkel afrapportering fra projekter

Organisationerne og foreningerne har et ønske om, at afrapporteringen af projekternes gennemførelse i øget grad gøres relevante i forhold til formålet med projektet/ansøgningspuljen. Hertil er der et behov for at understøtte øget vidensdeling mellem organisationer og projekter. Derudover har foreningerne svært ved at kæde forskel på de forskellige afrapporteringer, der findes i dag, og de oplever ikke, at rapportskabelonerne er tilpasset tilstrækkeligt til de enkelte ansøgningspuljer.

Boks 5.

Fra spørgeskemaundersøgelsen...

”Vi har svært ved at se formålet med den nye standardrapport. De fleste af stamoplysningerne i skemaet har vi faktisk udleveret i forbindelse med ansøgningen.

Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, bilag x.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- Socialstyrelsen gennemgår, med **bred** inddragelse af sektoren, kravene til afrapportering fra de enkelte ansøgningspuljer med henblik på at målrette og forenkle afrapporteringen, og at
- det som led i arbejdet vurderes, i hvilket omfang det er muligt at kombinere regnskabs- og rapportaflæggelsen, så der kun skal indsendes ét dokument,
- det med inddragelse af sektoren afdækkes, om afrapporteringsformen kan justeres, så det tilskynder til øget videns- og erfaringsudveksling i sektoren, herunder via offentliggørelse af afrapporteringer,
- det afdækkes, om der ved rapportaflæggelse kan sikres en bedre systemunderstøttelse i form af f.eks. formularer, der indeholder automatisk genererede oplysninger fra den oprindelige ansøgning. En bedre systemunderstøttelse vil tillige kunne give mere anvendelige data, da rapporteringen lettere kan sammenlignes, også på tværs af ansøgningspuljer.

Konsekvens

En gennemgang af nuværende rapportkrav samt mulighed for yderligere understøttelse af indrapportering vurderes at kunne lette arbejdet for organisationerne og foreningerne samt sikre en mere anvendelig afrapportering, herunder i forhold til videns- og erfaringsudveksling i sektoren.

Tema 3. Mere stabil og langsigtet støttestruktur

Strukturen af de statslige tilskudsmidler sætter rammerne for fordelingen og målretningen af en stor del af støttemidlerne til de frivillige sociale organisationer og foreninger. Det er organisationernes oplevelse, at den struktur og ramme, der eksisterer for civilsamfundet, er blevet mere kompleks over de sidste årtier, fx ved overlappende ansøgningspuljer, besværlige ansøgningsprocesser, øget kontrol samt korte projektperioder. Der har i 2017 og 2018 været gennemført en række ændringer af puljestrukturen, som har reduceret antallet af overlap mellem de forskellige ansøgningspuljer, herunder i forlængelse af udlodningsloven. Arbejdsgruppen har med nedenstående forslag haft disse forhold for øje.

Arbejdsgruppen har endvidere drøftet, at en mere langsigtet støttestruktur også kan basere sig på et styrket eget ansvar, så transparens og egenkontrol i sektoren styrkes. Frivilligrådet bemærker hertil, at den frivillige sociale sektor som udgangspunkt ønsker sunde og veldrevne foreninger og organisationer og effektiv anvendelse af ressourcer, fordi det er gavnligt for borgere i udsatte og sårbare positioner. Inspireret af retningslinjerne for god fondsledelse¹ har Frivilligrådet fx fremført, at det på længere sigt kan indebære muligheden for at indføre retningslinjer for good governance og en whistleblower-ordning for at sikre fx transparens, ansvarlighed og inklusion. Organisationerne skal leve op til retningslinjerne for at få driftsstøtte. Whistleblower-ordningen og retningslinjerne kan medføre, at sektoren selv kan sætte større fokus på u hensigtsmæssig adfærd og evt. misbrug af offentlige midler i organisationerne.

¹ Kan findes her: <https://godfondsledelse.dk/sites/default/files/anbefalingerforgodfondsledelse.pdf>

7. Udvikling af standarder og redskaber til at måle og evaluere indsatser
Frivilligrådet og organisationerne efterspørger større klarhed om, hvordan organisationer og foreninger skal måle og evaluere deres indsatser. Mange foreninger er usikre på, hvordan konkrete målsætninger skal fastsættes, og hvordan der skal følges op på dem. Begreber som mål, evaluering, forandringsteori, resultater, dokumentation m.v. skaber forvirring blandt foreningernes ~~frivillige~~. Samtidig vurderes det, at der med fordel kan understøttes en større læring og udveksling af viden på tværs af organisationer og projekter, både hvad angår målestandarder og resultater. Socialstyrelsen stiller krav om at opstille mål e.l., men stiller ofte ikke krav om, hvordan målsætninger opstilles og følges op. Dette defineres af organisationerne selv i forbindelse med design af projektet.

Boks 6.

Fra spørgeskemaundersøgelsen...

” I afrapporteringsfasen kunne det være dejligt med nogle mere håndfaste værktøjer til at registrere og måle og tælle op. Det kunne lette arbejdet med at evaluere og registrere undervejs.

Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, bilag x.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- der udvikles fælles standarder og skalaer for mål og evaluering af indsatser, som er tilpasset projekters varierende størrelse og vilkår, og som Socialstyrelsen kan referere til og bruge i udmeldingen af ansøgningspuljer.
- for at sikre kvaliteten forankringen af redskaberne og forankringen i den frivillige sociale sektor, ~~er det hensigtsmæssigt, at~~ bør disse udvikles af frivillige sociale aktører sammen med Socialstyrelsen.
- at standarderne og redskaberne fx kan udvikles og afprøves i forbindelse med afvikling af projekter under Udviklingspuljen, da der i disse projekter udvikles og afprøves nye ideer, tilgange og metoder til at skabe en bedre social indsats, som standarder og redskaber kan bidrage til at tydeliggøre effekten af.

Konsekvens

Det vurderes, at mange foreninger vil få glæde af fælles udarbejdede standarder, der kan bidrage til at tydeliggøre effekten af indsatser af forskellig karakter, omfang og kompleksitet. Det kan endvidere bidrage til øget mulighed for vidensdeling på tværs og positiv forandring for udsatte og sårbare borgere, idet det forventes at tilvejebringe mere viden om frivillige indsatser.

8. Bedre muligheder for forankring

Der støttes mange projekter gennem ansøgningspuljer på det frivillige sociale område, som bidrager til at styrke fællesskaber og lokalsamfund samt udvikle den sociale indsats for udsatte borgere. I en række ansøgningspuljer indgår det som et kriterium, at ansøger har gjort sig overvejelser om, hvordan projektet forankres efterfølgende, så dette allerede adresseres i designet af projektet. Der kan dog med fordel ses på, hvilke faktorer der spiller ind ift., om et projekt forankres organisatorisk og økonomisk efter projektperiodens udløb.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- *det afdækkes, hvad der har betydning for forankring af virkningsfulde projekter, herunder konkrete modeller herfor, så denne viden kan bidrage til, at forankring fx i større grad tænkes ind fra projekternes start eller tænkes ind i designet af ansøgningspuljer på det frivillige sociale område. Afdækningen udarbejdes i et samarbejde mellem fx frivillige sociale aktører, KL og Børne- og Socialministeriet.*

Konsekvens

Det vurderes, at forslaget kan medføre, at flere frivillige sociale projekter vil blive bedre til at tænke forankring ind i projekterne, hvormed der på sigt kan sikres en større forankring af projekter, der er støttet gennem ansøgningspuljer.

9. Mere målrettet Udviklingspulje

Udviklingspuljen har i en årrække været prioriteret i regi af satspuljen. Formålet med puljen er at støtte de bedste projekter, hvor små såvel som store frivillige foreninger og organisationer kan udvikle og afprøve nye ideer, tilgange og metoder til at skabe en bedre social indsats blandt særligt udsatte grupper.

Socialstyrelsens analyse af den nuværende støttestruktur på det frivillige sociale område (bilag 2a) har afdækket, at der er meget forgævestid forbundet med Udviklingspuljen både for organisationerne og Socialstyrelsen, da det er den ansøgningspulje, hvor den mindste andel af ansøgninger opnår tilskud. Det hænger bl.a. sammen med Udviklingspuljens brede formål og høje projektkrav. Derfor er puljen både en af de mest ansøgte samtidig med, at det er den pulje, hvor allerflest får afslag, fordi ansøgningerne ofte ikke lever op til ansøgningspuljens krav og kriterier, fx om at udvikle eller videreudvikle initiativer og/eller afprøve indsatser til nye målgrupper. Høje krav til og konkurrence om midlerne blandt kvalificerede ansøgere til ansøgningspuljer kan bidrage til at skabe bedre projekter, men det er ikke gavnligt hverken for administrationen af ansøgningspuljer eller ressourceforbruget i foreningerne og organisationerne, når ansøgninger får afslag, fordi de ikke lever op til ansøgningspuljens krav og kriterier.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- *der kan ses på, hvorvidt Udviklingspuljen fremover fx kan tematiseres ift. bestemte skiftende målgrupper og/eller indsatser men med et fortsat fokus på at udvikle, videreudvikle eller afprøve indsatser til socialt udsatte borgere. Det skal bidrage til, at færre frivillige foreninger og organisationer m.v. ansøger puljen forgæves.*

Konsekvens

I 2017 modtog Socialstyrelsen 200 projektansøgninger til udviklingspuljen, hvoraf 95 pct. modtog afslag. En mere målrettet udviklingspulje vurderes at kunne medføre færre og mere relevante projektansøgninger, hvilket bl.a. betyder, at færre organisationer vil søge forgæves. Færre og mere relevante ansøgninger vil hertil medføre en lettelse i administrationen og sagsbehandlingen af ansøgningspuljen.

Det bemærkes, at Udviklingspuljen i enkeltstående tilfælde har været målrettet forskellige målgrupper, senest i forbindelse med aftalen om udmøntning af satspuljen på børne- og socialområdet for 2018-2021, hvor Udviklingspuljens målgruppe blev målrettet sårbare og udsatte børn og unge til og med 22 år. Dette har medført markant færre ansøgninger til Udviklingspuljen i 2018.

10. Mere stabil støtte til etablering og grundfinansiering af frivilligcentre

Frivilligcentre har siden 2010 haft en fast bevilling til grundfinansiering og etableringsstøtte via satspuljen. Midlerne er blevet anvendt til ansøgningspuljer

til henholdsvis etableringsstøtte til nye frivilligcentre (ETFRI) og grundfinansiering af eksisterende frivilligcentre (FRIG). Derudover har der været midler på bevillingen til FriSe til konsulentstøtte af frivilligcentre. Især grundfinansiering opleves af frivilligcentre som unødvendigt bureaukratisk pga. puljens driftsnatur og en meget høj konsistens i tilskudsmodtagere over årene, samt at tilskuddene ofte udmøntnes i forhold til, at støtten gives for hele årets drift. Der vil derfor være ressourcer at spare både for frivilligcentre og for Socialstyrelsen ved at ændre på modellen for udmøntningen for både FRIG og ETFRI.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- *der ses på muligheden for at sikre frivilligcentre en mere stabil støtte ved fx at justere modellen for udmøntning af grundfinansieringen af frivilligcentre, så de modtager midlerne direkte, såfremt de lever op til gældende krav for støtten, og ikke længere behøver at ansøge om det samme tilskud hvert år.*
- *der i forlængelse heraf kan ses på at foretage en justering af etableringsstøtten til nye frivilligcentre i puljen ETFRI, så projektperioden for denne forlænges med henblik på, at frivilligcentre efter endt etablering kan optages i ordningen for grundfinansiering.*

Konsekvens

Ved at gennemføre forslaget vil frivilligcentre på grundfinansiering opleve en større budgetsikkerhed og stabil likviditet. Frivilligcentre vil heller ikke længere skulle afsætte ressourcer til at skrive ansøgninger, om end der fortsat vil være et dokumentationskrav, der følger med modtagelse af grundfinansieringen.

Tema 4. Styrket kommunikation og dialog

Kommunikationen mellem tilskudsmodtagere og tilskudsydere er en central del af at sikre en smidig og gennemsigtig tilskudsadministration og er et løbende fokusområde for Socialstyrelsen. Socialstyrelsen har i 2017 og 2018 indført nye initiativer for at øge og styrke information, herunder årlige informationsmøder for sektoren, der livestreames, forskellige pjecer og kalendere, der giver overblik over årets ansøgningspuljer, udmeldingstidspunkter m.v. Frivillige sociale organisationer og foreninger har givet mange gode input til, hvordan tilskudsadministrationen kan forenkles og forbedres yderligere.

Arbejdsgruppen har i forlængelse heraf drøftet, hvordan kommunikationen fortsat kan udvikles for at understøtte de tiltag, der allerede er taget og de tiltag, der fremadrettet vil blive implementeret for at sikre et højt informationsniveau, herunder så de forskellige tiltag og så af sektoren opleves at bidrage til en styrket kommunikation.

11. Mere enkel og præcis kommunikation i tilskudsadministrationen

En styrket kommunikation generelt kan bidrage til at sikre en mere hensigtsmæssig tilskudsadministration for både tilskudsansøgere og tilskudsmodtagere. Mange tilskudsmodtagere efterspørger et lettere sprogbrug i fx tilskudsbreve, vejledninger til ansøgningspuljer og andet materiale forbundet med tilskudsadministrationen i Socialstyrelsen. En styrket kommunikation vil muligvis også kunne bidrage til at nedbringe antallet af de mange puljeansøgninger, der i dag får afslag, fordi de ikke lever op til ansøgningspuljernes kriterier.

Boks 8.

Fra spørgeskemaundersøgelsen...

”Det foreslås, at der udmeldes mere præcise retningslinjer for kontakten med jer. Det hænder at den skriftlige kontakt forlænger processen med at få givet den rette rådgivning fordi det misfortolkes. Det er forståeligt at dialogerne skal dokumenteres, af hensyn til begge parter, men det er tidsmæssigt svært at agere i, særligt også fordi man ikke kender tilbagemeldingstidspunktet. Kunne en synliggørelse af jeres organisering lette vores forståelse af jeres arbejdsgange? Hvad med videoformidling, der kan optages?

Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, bilag x.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- *Socialstyrelsen nedsætter en arbejdsgruppe bl.a. bestående af frivillige sociale aktører, der fx kan give input til, hvordan Socialstyrelsen generelt kan styrke kommunikationen med tilskudsansøgere og tilskudsmodtagere, herunder udvikle et mere enkelt og let forståeligt sprogbrug i tilskuds- og afslagsbreve, vejledninger og ansøgningskemaer inden for de gældende juridiske rammer samt udvikling af nye produkter såsom info-ark eller pjecer om ansøgnings- og tilskudsprocessen m.v.*

Konsekvens

Det forventes, at en styrket kommunikation kan medføre bedre projektansøgninger, og at frivillige foreninger og organisationer m.v. oplever en mere klar kommunikation og vejledning fra Socialstyrelsen, som gør det lettere for dem at navigere i tilskudsprocessen.

12. Løbende tilfredshedsundersøgelser af tilskudsadministrationen

Arbejdsgruppen har drøftet, hvordan der kan sikres et kontinuerligt fokus på og input til at styrke kommunikationen med tilskudsmodtagere og løbende sikre udvikling og tilpasning af tilskudsadministrationen.

Det indgår i Socialstyrelsens resultatkontrakt for 2018, at der skal gennemføres en tilfredshedsundersøgelse blandt tilskudsmodtagere i 2018. Der vil være en opfølgende tilfredshedsundersøgelse i 2020. Undersøgelsen gennemføres i 3.-4. kvartal, når størstedelen af ansøgningspuljerne på frivilligområdet er udmøntet. Formålet med undersøgelsen er at identificere udviklingspunkter for tilskudsadministrationen samt tilvejebringe en baseline, der kan anvendes til at måle progression i tilfredshed med forvaltningen.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- *der sikres et styrket og systematisk fokus på at forenkle og forbedre den statslige støttestruktur og tilskudsadministration, hvor tilfredshedsundersøgelser blandt frivillige sociale foreninger og organisationer samt øvrige tilskudsmodtagere i Socialstyrelsen indgår som input i overvejelserne. Dette kan bidrage til at kortlægge og tydeliggøre tilskudsmodtagernes arbejde og servicerejse i forbindelse med administration af tilskud.*

Konsekvens

Det vurderes, at forslaget gennem øget dialog og input fra ansøgere og tilskudsmodtagere kan bidrage til at have et kontinuerligt ledelsesmæssigt fokus på udviklingen af arbejdet med at forenkle og forbedre støttestrukturen og tilskudsadministrationen på det frivillige sociale område samt løbende fokus på dialog og inddragelse af sektoren heri.

13. Mere brugervenlig Tilskudsportal

Socialstyrelsens Tilskudsportal skal anvendes af alle ansøgere og tilskudsmodtagere af puljemidler, når de ansøger samt under tilskuds- og afrapporteringsfasen. Tilskudsportalens brugerflade og funktioner er imidlertid ikke tidssvarende ift. den IT-understøttelse, som efterspørges.

Organisationerne peger på flere elementer, som ønskes forbedret på Tilskudsportalen, fx mere brugervenlig brugerflade, at blive guidet igennem ansøgningsprocessen fra start til slut, genbrug af stamdata og beskrivelser samt en nemmere løsning ved skift af tilskudsansvarlig.

Socialstyrelsen har i 2017 påbegyndt forberedelsen af udbudsudsættelse af de centrale IT-systemer, der understøtter tilskudsadministrationen, herunder Tilskudsportalen. Udbudsudsættelsen sker, idet den nuværende aftale udløber i september 2019.

Boks 9.

Fra spørgeskemaundersøgelsen...

”Tilskudsportalen er meget lidt brugervenlig - f.eks. ville det være fantastisk med en oversigt over antal sider undervejs i de elektroniske ansøgningskemaer og mulighed for at kunne klikke frem og tilbage på siderne uden at være tvunget til at udfylde alle felter, før man går videre, og undgå låste felter i regneark. Vi bruger uforholdsmæssigt meget tid på at navigere i skemaerne undervejs og kopiere tekst frem og tilbage mellem word-kopi af ansøgningskema og det elektroniske ansøgningskema.

Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, bilag x.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- input og forslag fra organisationerne og foreningerne vil indgå som et centralt element i overvejelserne af krav til den fremtidige IT-understøttelse af området, herunder brugerperspektivet. Socialstyrelsen vil løbende vurdere, om det er muligt at forbedre enkelte elementer i den nuværende IT-understøttelse ud fra en vurdering af, om det vil have en tilstrækkelig effekt, indtil et nyt system er implementeret.
- dette arbejde endvidere tænkes sammen med udviklingen af statens-tilskudspuljer.dk, som er en offentlig tilgængelig og samlet indgang til statens tilskudspuljer.

Konsekvens

Det forventes, at brugerne af portalen efter implementering af ny IT-understøttelse vil opleve en forbedret IT-løsning i forbindelse med at ansøge puljer og kommunikere med Socialstyrelsens tilskudsforvaltning. Det bemærkes, at tidsperspektivet for implementering af ny IT-understøttelse vurderes at være halvdanet til to år, idet der både skal gennemføres en konkurrenceudsættelse og en implementering af nyt system.

14. Fortsat fokus på forudsigelighed i udmelding og udmøntning af ansøgningspuljer

Mange organisationer oplever, at det kan være vanskeligt og tidskrævende at følge med i udmeldingen og udmøntningen af ansøgningspuljer. For at sikre gennemsigtheden foreslår de, at der er faste perioder for udmelding af ansøgningspuljer.

Socialstyrelsen har iværksat en række initiativer i 2017 og 2018 for at understøtte klarhed om udmeldings- og udmøntningstidspunkter. Særligt kan en puljekalender, dvs. en samlet årsoversigt over forventet udmelding og udmøntning

af ansøgningspuljer i Socialstyrelsen, fremhæves. Derudover udgives en månedskalender med oversigt over ansøgningspuljer, der forventes udmeldt for hver måned, så organisationerne med afsæt i det samlede overblikløbende kan holde sig orienteret. Det vurderes dog, at det er relevant fortsat at arbejde med, hvordan forudsigeligheden for organisationerne kan styrkes.

Boks 10.

Fra spørgeskemaundersøgelsen...

”Det ville klart være at foretrække, at der var en fast årlig ansøgningsfrist til puljen, så både vores lille sekretariat samt de mange frivillige i vores lokale medlemsforeninger kunne planlægge opgaverne med ansøgningen ift. de mange andre opgaver.

Kilde: Socialstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, bilag x.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- Socialstyrelsen arbejder videre med, hvordan oplysninger om årets ansøgningspuljer kan formidles bedst muligt ud fra organisationernes og foreningernes perspektiv.
- Socialstyrelsen udarbejder faste udmeldingstidspunkter for de faste ansøgningspuljer. Socialstyrelsen arbejder fortsat hen imod faste udmeldingstidspunkter for de faste ansøgningspuljer. den forbindelse kan det overvejes, hvorvidt kommunikationen omkring tidspunkter kan optimeres, eksempelvis ved at det sker gennem socialstyrelsen.dk frem for Tilskudsportalen, så organisationernes ønske og mulighed for bedre forudsigelighed understøttes bedst muligt.
- dette arbejde kobles til udviklingen af statens-tilskudspuljer.dk, som er en samlet indgang til statens tilskudspuljer.

Formateret: Skrifttype: Kursiv

Kommenterede [NSS]: Det er en meget vag og uforpligtende formulering. Røde Kors foreslår "Socialstyrelsen udarbejder faste udmeldingstidspunkter for de faste ansøgningspuljer".

Konsekvens

Det vurderes, at med en yderligere kommunikation øges forudsigeligheden i kommende udmeldinger og udmøntninger af ansøgningspuljer.

Tema 5. Støttestruktur og tilskudsadministration på tværs af staten

Arbejdsgruppen ser et potentiale i, at det kan blive nemmere for civilsamfundet på tværs af staten, hvis der arbejdes på tværstatslige tilskudsregler. Sådanne tiltag kan medføre, at civilsamfundet vil opleve større genkendelighed og kontinuitet.

15. Afdækning af regler og rammer på andre statslige puljeområder

Både ministerier, kommuner og fonde deler midler ud til foreninger på civilsamfundsrådet, og der stilles forskellige krav til foreningerne, alt efter hvilken aktør de søger midler hos. Det skyldes blandt andet, at aktører er underlagt forskellige rammevilkår. Således har private tilskudsydere videre rammer for, hvordan de tildeler midler. Blandt andet kan ansøgningsprocessen og de krav, der stilles for at modtage midler, være meget forskellig, ligesom nogle foreninger oplever, at andre tilskudsydere kan have løsninger, der kan hentes inspiration fra.

Afdækningen viser, at organisationerne har gode erfaringer fra andre fra en række andre tilskudsydere, herunder kommuner, fonde og andre ministerier. Organisationerne fremhæver forskellige delelementer i især ansøgningsfasen, hvor der er god inspiration at hente fra de andre områder. De omhandler bl.a.:

- Mere enkel tilgang til at uploade ansøgnings- og budgetskema direkte.
- Mere dialogbaseret kontakt og mulighed for rådgivning i ansøgningsfasen.

- Færre krav til ansøgninger og lettere sprogbrug.

Arbejdsgruppen foreslår på den baggrund, at:

- Socialstyrelsen fortsat i forbindelse med justering af egen praksis løbende henter inspiration fra praksis på forskellige puljeområder og fonde – især i forbindelse med ansøgningsfasen – for at afdække muligheder for og erfaringer med support og vejledning i selve ansøgningsfasen.
- Socialstyrelsens afdækning skal ses i sammenhæng med det tværstatslige arbejde omkring tilskudsadministration, som påbegyndes i efteråret 2018.

Konsekvens

Det forventes, at ansøgere vil opleve, at materialet til ansøgningspuljer og processen omkring det at søge tilskud hos Socialstyrelsen bliver nemmere at forstå og navigere i.

3. Opfølgning på arbejdsgruppens anbefalinger

Anbefalingerne skal drøftes af satspuljepartierne. Dertil kommer, at arbejdsgruppens anbefalinger skal indgå i det videre arbejde med regeringens *Sammenhængsreform*, bl.a. i den arbejdsgruppe om tilskudsadministrationen på tværs af staten, der er nedsat i efteråret 2018.

Arbejdsgruppen har ift. opfølgning på anbefalingerne drøftet vigtigheden af, at [yderligere afdækning af ubesvarede spørgsmål \(jf. anbefalingerne\)](#), opfølgning og implementering af anbefalingerne sker med inddragelse af den frivillige sociale sektor, da det kan bidrage til bedre løsninger og styrke forankringen heraf hos både tilkudsydere og tilskudsmodtagere.

At sikre bæredygtige løsninger i ændringer og justeringer af støttestrukturen og tilskudsadministrationen på det frivillige sociale område er bl.a. hensigten med anbefalingen om løbende tilfredshedsundersøgelser. Ligesom det er afgørende fx for udviklingen af redskaber og standarder til at måle og evaluere indsatsen eller i udviklingen af nye informationsværktøjer samt budget- og regnskabskemaer.

Børne- og Socialministeriet vil løbende følge arbejdet med at forbedre og forænke støttestrukturen og tilskudsadministrationen på det frivillige sociale område.

Kommenterede [NS6]: Af snittet fremstår ukonkret og uforsvarligt, og Røde Kors foreslår jf. høringssvaret, at det skrives ind her, at der – i den udstrækning anbefalingerne godtages politisk - hurtigst muligt udarbejdes en handlingsplan på området med en tidsplan for det videre arbejde (mange ubesvarede spørgsmål stadigvæk) samt hvordan og med hvilke aktører civilsamfundet inddrages.

Bilag 1. Kommissorium

Formål

Som led i *Strategi for et stærkere civilsamfund*, som indgår i satspuljeaftalen for 2018, nedsættes en arbejdsgruppe med det formål at afdække, hvordan den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område i højere grad kan understøtte, at flest mulige kræfter kanaliseres til indsætter i frivillige sociale organisationer og foreninger samt sikre proportionalitet mellem krav forbundet med offentlige bevillinger og foreningens eller bevillingens størrelse. Det indgår desuden i aftalen om udmøntning af satspuljen på børne- og socialområdet 2018-2021, at der skal ses på, hvordan der via en konkret model kan følges op på driftstilskud fra satspuljen til organisationer på det sociale område med henblik på at sikre, at pengene bliver anvendt bedst muligt.

Regeringen har endvidere lanceret arbejdet med *Sammenhængsreformen*, som bl.a. har til formål at afbureaukratisere og skabe bedre sammenhæng i den offentlige sektor. Det indgår i reformens arbejdsprogram, at regeringen vil understøtte civilsamfundets rammevilkår og skabe bedre mulighed for, at flere kan deltage i de frivillige fællesskaber, samt at styrke rammerne for samskabelse, herunder at frivillige, brugere og pårørende i højere grad kan inddrages og tage medansvar.

Nedsættelsen af arbejdsgruppen skal derfor ses i sammenhæng med *Sammenhængsreformen* og de øvrige initiativer i *Strategi for et stærkere civilsamfund*, der bl.a. har til formål at styrke det frivillige initiativ i alle egne af landet, få flere udsatte grupper med ind i frivillige fællesskaber som frivillige og gøre det lettere at være frivillig.

Problem

Den statslige støttestruktur på det frivillige sociale område er kendetegnet ved at være vokset og blevet mere kompleks gennem flere årtier, eksempelvis ved flere tilskudsordninger med overlap i forhold til formål og ansøgerskreds. En række frivillige organisationer og foreninger søger og modtager tilskud fra flere ansøgningspuljer, og nogle modtager herudover et fast driftstilskud. Mange organisationer og foreninger, især små organisationer og foreninger, giver udtryk for, at de bruger unødigt mange ressourcer på at søge statslige midler og leve op til de krav, der følger med støtten. Ligesom det ikke altid er nemt for organisationerne at adskille den ene ansøgningspulje fra den anden.

Samtidig stilles en række krav til regnskabsførelse og dokumentation ift. statslige tilskud, som udspringer af eksempelvis Budgetvejledningen, Vejledning om effektiv tilskudsforvaltning, Rigsrevisionens krav og anbefalinger samt Socialstyrelsens egen administration og implementering af disse krav med henblik på at sikre god forvaltning af de statslige midler, at de statslige midler i videst muligt omfang understøtter de mål, der er for indsatsen, og at der sikres mest mulig værdi for pengene.

Regeringen mener dog, at der er behov for at se på, hvordan de gældende rammer og regler for støttestrukturen og tilskudsadministrationen på det frivillige sociale område, herunder administrationen og implementeringen heraf, i højere grad kan tilpasses og sikre, at flest mulige kræfter kan kanaliseres til de frivillige indsætter. Det kan fx være i form af en større grad af proportionalitet mellem krav forbundet med offentlige bevillinger og foreningens eller

Børne- og socialministeren nedsætter på den baggrund en arbejdsgruppe, der skal afsøge, hvordan den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på området samlet set kan forenkles og forbedres, også med henblik på at udvide erfaringerne til andre områder, samt undersøge modeller for opfølgning på driftstilskud til organisationer og foreninger på det frivillige sociale område.

Opgaver

Arbejdsgruppen skal:

1. *Beskrive, hvordan den statslige støttestruktur på det frivillige sociale område ser ud i dag, herunder fx modtagere, typer af tilskud, størrelsen på tilskuddet mv.*
2. *Afdække, hvilke hensyn og udfordringer der kendetegner den eksisterende statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område, herunder i forhold til de administrative krav til fx opfølgning på driftstilskud m.v., der stilles til tilskudsansøgere og tilskudsmodtagere af hensyn til bl.a. at sikre god forvaltning af de statslige midler.*

Som led i afdækningen vil Socialstyrelsen gennemføre en procesanalyse, der gennem inddragelse af organisationer og foreninger på det frivillige sociale område udpeger de elementer/processer i tilskudsadministrationen, der opfattes som u hensigtsmæssige eller bureaukratiske.

3. *Fremstille konkrete anbefalinger til, hvordan den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område samlet set kan forenkles og forbedres, herunder i form af tilpasning af gældende rammer og regler som fx budgetvejledningen samt modeller for yderligere opfølgning på driftstilskud.*

Organisering og proces

Arbejdsgruppens medlemmer består af repræsentanter fra Børne- og Socialministeriet, Socialstyrelsen, Finansministeriet, KL og Frivilligrådet.

Børne- og Socialministeriet varetager formandskabet og sekretariatsfunktionen for arbejdsgruppen.

For at arbejdsgruppens opgaver belyses bedst muligt, vil centrale aktører på det frivillige sociale område, herunder Røde Kors, Ældresagen, ISOBRO, Frivilligcentre & Selvhjælp Danmark (FriSe) og Center for Frivilligt Socialt Arbejde (CFSA) blive inddraget som høringsspartner af udkast til arbejdsgruppens afrapportering.

Arbejdsgruppen afrapporterer primo august 2018 til børne- og socialministeren med forslag til, hvilke konkrete tiltag der kan iværksættes, så den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område som helhed kan forbedres i henhold til arbejdsgruppens formål.

Der forventes afholdt 3-4 møder i arbejdsgruppen.

Bilag 2. Oversigt over bilag

Arbejdsgruppens anbefalinger bygger på en række analyser og data, som er vedhæftet afrapporteringen som bilag. Nedenstående er en oversigt over de bilag, som der er henvist til undervejs i afrapporteringens enkelte afsnit.

Bilagsnr.	Bilagstitel
1	Kommissorium for arbejdsgruppe om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område
2a	Analyse af støttestrukturen på civilsamfundsområdet
2b	Beskrivelse af den nuværende statslige tilskudsadministration på det frivillige sociale område

Att.: Børne- og Socialministeriet

27. september 2018 · kt

Vedr.: Høringssvar om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område

Tak for det tilsendte udkast til afrapportering fra arbejdsgruppen om den statslige støttestruktur og tilskudsadministration på det frivillige sociale område.

Hermed Ældre Sagens kommentarer til afrapporteringen.

Beskrivelse af den statslige støttestruktur på det frivillige sociale område

Arbejdsgruppen har til opgave at beskrive den statslige støttestruktur. Det overblik, der er sammenfattet i bilaget "Støttestrukturen på civilsamfundsområdet" giver et fint overblik over og indblik i, hvor mange penge, der fordeles, til hvem og til hvad.

Ældre Sagen har følgende forslag til forbedringer:

- *Af side 4 midt for fremgår det, at bevillingssummen for de permanente ansøgningspuljer kan variere fra år til år. Dette er et generelt problem ved oversigten. Det er ikke muligt, at vurdere udviklingen i puljestørrelsen set i relation til foregående år. Som minimum bør der være en oversigt, der viser puljernes bevillingssum de sidste 5 år.*

Som kommentarer til selve oversigten har Ældre Sagen følgende bemærkninger:

- *Oversigten viser en stor underfinansiering af civilsamfundet. Som det fremgår så var der et 6 gange så stort finansieringsbehov, end det der kunne imødekommes. Således blev der søgt om 1.1. milliarder kroner og tildelt 179 millioner (note: I lagkagediagram i boks 1 er beløbet 180,3 millioner kr.).*

Afdækning af hensyn og udfordringer, der er forbundet med den gældende støttestruktur og tilskudsadministration på området

Som kommentar til anbefalingerne fra arbejdsgruppen

Overordnet set forholder anbefalingerne sig ikke til den underfinansiering af civilsamfundet, der tydeligt fremgår af oversigten over "Støttestrukturen på civilsamfundsområdet". Dette var det vigtigste ønske, der blev formuleret af civilsamfundsorganisationerne, under tilblivelsen af regeringens civilsamfundsstrategi. Civilsamfundsorganisationerne ønsker en større, mere forudsigelig og grundlæggende finansiering af civilsamfundet. I Ældre Sagen er vi tilhænger af en model for det lokale frivillige arbejde, der ligner den, der findes for folkeoplysning, hvor kommunerne forpligtes til at støtte foreningerne både økonomisk, med lokaler og på andre måder.

Ældre Sagen mener i øvrigt, at de puljer der stilles til rådighed for civilsamfundet ikke skal finansieres via midler hentet fra de svageste i samfundet. Ældre Sagen har derfor foreslået, at afskaffe det årlige fradrag i satsreguleringen på 0,3 % for folkepensionister.

Ældre Sagen mener endelig, at alle midler fra puljer målrettet civilsamfundsorganisationer skal gå ubeskåret til disse og de kan således ikke gå til at aflønne personer ansat i staten eller til afdækning eller undersøgelser af området foretaget af f.eks. eksterne konsulenter på vegne af ministerierne.

Tema 1: Ældre Sagen har ingen kommentarer til anbefalingerne under tema 1, men støtter den forenkling, der er lagt op til.

Tema 2: Ældre Sagen har kun en enkelt kommentar til anbefalingerne under tema 2 og støtter den forenkling, der er lagt op til.

Bemærkning til tema 2. Der bør indføres en "responsperiodegaranti" på 14 dage således, at alle anmodninger om mindre budgetændringer under tilskudsperioden automatisk er godkendt, hvis foreningen ikke hører noget fra myndighederne inden for 14 dage efter afsendt anmodning.

Tema 3: Arbejdsgruppen har drøftet fælles udvikling af standarder og redskaber til at måle og evaluere indsatser. Ældre Sagen gør opmærksom på, at i projekter, der i høj grad involverer frivillige er en stor udfordring at måle effekten af projekterne på en meningsfuld måde. Det bør derfor være op til de ansøgende organisationer selv at formulere, hvorledes de vil evaluere deres projekter.

Det fremgår af arbejdsgruppens bemærkninger, at det har været drøftet, om der skal indføres retningslinjer for good governance. Ældre Sagen mener, at det er vigtigt, at alle organisationer tilstræber størst mulig åbenhed om deres strategi, økonomi og resultater og en klar adskillelse mellem den politiske ledelse og administrative ledelse. Men retningslinjer for good governance må ikke tilsidesætte organisationernes eget medlemsdemokrati og mandat. Ældre Sagen vil henvise til ISOBROs etiske retningslinjer og modelregnskab som eksempel på guidelines, der dækker behovet for good governance.

Arbejdsgruppen foreslår også en whistleblower-ordning. Der er der ikke formuleret en konkret model, hvilket der bør før et eventuelt forslag fremsættes. Ældre Sagen støtter, at alle organisationer, sørger for, at det internt er muligt for medarbejdere, frivillige eller samarbejdspartnere at gøre opmærksom på, hvis der er misbrug af midler eller magtmisbrug. Arbejdsgruppens bemærkninger om udviklingspuljen falder i tråd med Ældre Sagens bemærkninger tidligere under oversigten over den statslige støttestruktur. Ældre Sagen har ingen yderligere bemærkninger til Tema 3.

Tema 4: Ældre Sagen har ingen bemærkninger til tema 4, men støtter arbejdsgruppens anbefalinger.

Tema 5: Ældre Sagen har ingen bemærkninger til tema 5 men støtter arbejdsgruppens anbefalinger.

Med venlig hilsen

Lars Linderholm

Afdelingschef

Frivilligafdelingen - Ældre Sagen